

Poštnina plačana pri
pošti 2325 Kidričevo

ALUMINIJ

7-9/2020 Časopis družbe Talum d.d. Kidričevo

Nova realnost od
nas zahteva
**hitre in velike
spremembe**

stran 4

**Proizvodni in
poslovni izzivi**
zadnjega četrletja

stran 5

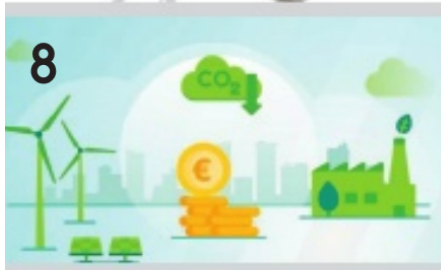
Nastale razmere
izkoristili za
**raziskave in
testiranja**

stran 8

ALUMINIJ

V tej številki

UPRAVA: Nova realnost od nas zahteva hitre in velike spremembe	4
PROIZVODNJA: Proizvodni in poslovni izzivi zadnjega četrletja	5
INOVATIVNOST: Vedoželjnost, energija in zaupanje	7
RR DEJAVNOST IN INVESTICIJE: Nastale razmere izkoristili za raziskave in testiranja	8
BILI SMO: Udeležba na 26. Slovenskih kemijskih dnevih	9
INFORMATIKA: Komunikacija na daljavo	10
POSLOVNI DOGODKI: Vzpostavitev pravil informacijske varnosti in pridobitev znaka TISAX	12
POSLOVNI DOGODKI: Odziv laboratorijev kljub covidu-19 zelo dober	13
INTERVJU: Na prvem mestu je zaupanje	14
POSLOVNI DOGODKI: Sprejeta težko pričakovana smernica Evropske unije	17
FOTOGALERIJA: 22. Talumov dan za zdravje	18
VARGAS-AL: Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi	20
NAGRADA: Drago Hertiš, prejemnik kipca gasilca za leto 2020	21
ZAHVALE	21
LASTNA SKRIB + TALUM = ZDRAVJE	22
AKTIV KRVODAJALCEV TALUM: Krvodajalstvo v času koronavirusa covid-19	24
TALUMOV KORONA BONTON	25
KOLUMNA: Notranji mir	26
KRIŽANKA	27

Naslovnica: Talum iz zraka. Foto: arhiv Talum
Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d. d. Kidričevo,
Tovarniška cesta 10, 2325 Kidričevo, telefon: 02 79 95 108,
e-pošta: aleksandra.jelusic@talum.si

Uredniški odbor: Aleksandra Jelusič, glavna urednica, Nataša Vodušek Fras, Danica Hrnčič,
Marjetka Orel, Lilijana Ditrih in Mateja Hergula Knežević, članice, ter Borut Kostanjevec, član

Fotografija: Stanko Kozel

Križanka: Janko Šegula

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Prelom: Aleksandra Jelusič

Tisk: Tiskarna Ekart, d. o. o.

Časopis Aluminij tiskamo na reciklirani papir.
To je še eden izmed naših prispevkov k trajnostnemu razvoju Skupine Talum.

ALEKSANDRA JELUŠIČ,
glavna urednica

0 zaupanju

»Kolikor zaupamo sebi, toliko smo sposobni zaupati drugim.«

V teh dneh sem prebirala pustolovsko knjigo nemškega športnika in uspešnega potopisca Herberta Rittlingerja, ki se je z zločljivim čolnom sam podal k izviru Amazonke na višini 4000 metrov v perujskem gorovju. Njegov cilj je bil po reki prepotovati 1000 in več kilometrov dolgo pot skozi nedotaknjeno divjino pragozda. Čeravno veliko avanturistov pred njim te poti ni zmoglo, je bil sam prepričan, da bo premagal vse pasti najnevarnejše in največje reke na svetu. **Brezpogojno si je zaupal** – in ne samo sebi. Zaupal je v svoj kajak, zaupal je vremenu, zaupal je nepopolnim kartam (njegova pustolovščina se je začela v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko izvir Amazonke še ni bil raziskan in kartiran) in zaupal je tamkajšnjim domorodcem.

Kaj se lahko iz njegovega ravnanja naučim? Naučim se lahko, da je vsaka pot, vsak medčloveški odnos in vsaka najneznatnejša vez, ki jo v življenju spletamo, že v začetku obsojena na neuspeh, če vanjo brezpogojno ne zaupamo. To ne pomeni, da verjamejo v svojo superiornost ali v nezmotljivost ljudi in stvari okoli sebe – to bi bilo od nas skrajno nezrelo in tudi utopično –, gre zgolj za vero, da tudi v težkih okoliščinah, pri zmotah in napakah, ki jih počnemo prav vsi, to ne postane ovira, da ne bi ponovno sedli v kajak in veslali naprej proti svojemu cilju.

Podobno kot pri pustolovskih podvigih je tudi pri poslovnih podvigih – **vse se začne in konča pri zaupanju**. Kadar so razmere na trgu ugodne in podjetje ni podvrženo turbulentnemu premetavanju, je zaupati v uspeh relativno enostavno. Ko pa se podjetje znajde pred izzivi in smo se primorani hitro in predvsem pravilno odločati, je naše zaupanje pred veliko preizkušnjo.

Pa vendar...

Prav turbulentna obdobja so čas, ko moramo graditi na zaupanju, saj nezaupanje v nas poraja strah, skrb in anksioznost, ki nas slabijo. Zaradi strahu počnemo neumnosti. Zaradi strahu se na družbenih omrežjih pojavlja nov fenomen, fenomen samooklicanih strokovnjakov, ki vedo vse o pandemiji, cepivih, o politiki, o marsičem, skratka, vse o vsem. To so strokovnjaki, ki bi vse naredili bolje, če bi imeli možnost. In če bi znali. Strah teh posameznikov pomaga ustvarjati kolektivni strah in nekakšno paranojo, ki v vsem in v vsakomer vidi zaroto in zle namene ter spodkopava zaupanje.

Zaupanje je krhko in občutljivo področje. Težko ga je zgraditi, še težje takrat, ko je bilo že enkrat spodkopano, težko ga je negovati. Dvomljivost je sicer zdrava, kadar je zmerna. Kadar preraste v nezaupanje v svet, v katerem živimo in delamo, in kadar preraste v nezaupanje v nas same, pa postane moteče in samouničevalno.

Zato si za spremembo začnimo zaupati. Veliko zaupanja bo pomagalo ustvariti še več zaupanja in tako bo časoma preraslo v reko zaupanja, po kateri bomo kljub pastem zmogli veslati. □

UPRAVA

Nova realnost od nas zahteva hitre in velike spremembe

MARKO DROBNIČ,
predsednik uprave Taluma
FOTO: STANKO KOZEL

Letošnje leto se je za Talum začelo obetavno ne glede na dejstvo, da se je nekoliko zmanjšana gospodarska aktivnost napovedovala že proti koncu lanskega leta in smo temu že prilagodili plane in aktivnosti za leto 2020 ter se lotili njihovega uresničevanja. Nihče med nami pa ni slutil, da bo nepredvidljiva situacija, ki se je tokrat pojavila v obliki epidemije koronavirusa, tako rekoč čez noč zamajala svetovno gospodarstvo in način življenja ter s tem posledično vplivala tudi na naše poslovanje.

Nova realnost sedaj od nas zahteva **hitre in velike spremembe**, ocena zadnjih dveh četrletij pa nam daje vpogled v poslovanje ter nam je v pomoč pri našem delovanju do konca leta in naprej. Pred nami je zahtevno obdobje in novi izzivi, ki smo se jih lotili zelo premišljeno. Kratkoročno je treba poskrbeti za premostitev izrednih razmer, tako zdravstvenih kot poslovnih. Nikakor pa ne bomo opuščali svojih razvojnih in investicijskih aktivnosti. Nasprotno. Stopnjevali jih bomo, saj nam samo to prinaša poslovno uspešno prihodnost. Zato smo že v fazi priprave strateških projektov za naslednje petletno obdobje, s katerimi bomo kandidirali tudi za pridobitev sredstev EU. Prednost bodo imeli projekti, ki sledijo ciljem digitalizacije, pametne specializacije in evropskega zelenega dogovora.

Izhodišča Skupine Talum, ki sledijo tem okvirom in naši strategiji prestrukturiranja programov, so jasna in jih bomo udeleževali še naprej. Z našimi izdelki moramo ustvariti še več dodane vrednosti, vanje vgraditi več naših lastnih znanj in spoznanj iz bogate zgodovine tovarne in izdelke po vrednostni verigi še bolj približati končnemu kupcu. Tem ciljem bomo sledili tudi v prihodnje, saj je eden naših ključnih projektov prihodnjega petletnega obdobja Z reciklažo do vrhunskih aluminijastih izdelkov (From waste to high quality aluminium products). Projekt vključuje več podprojektov po posameznih proizvodnih skupinah.

Novo okoliščine narekujejo nov način našega delovanja, katerega osnova so **trg in naši izdelki ter pogoji, ki jih dosegamo**. Dinamika na trgu je izredno velika, okoliščine dokaj nepredvidljive. Uspešni bomo s hitrimi odzivi in pripravljenostjo na prilagajanje in spreminjanje. Obseg poslovanja bo srednjeročno manjši, saj se bo prodaja predvidoma gibala na ravni 115.000 ton. **Temu primerno prilagajamo procese in stroške**. Vemo, kaj je treba narediti, in od vseh nas je odvisno, ali smo tega sposobni ali ne. Odgovor na to vprašanje nam bo dal poslovno odličnost ali povprečnost v naši prihodnosti.

Izjemno pomembno je, da v teh razmerah pazimo nase in na druge, da bomo lahko izpolnili fizični obseg proizvodnje in prodaje. Ne smemo si dovoliti, da ne bi izpolnili pričakovanj naših kupcev. Preprečiti moramo vnos virusa v tovarno! Ko se okužba pojavi v podjetju, kot delodajalec nimamo več nobenega vpliva, saj je NIJZ tisti, ki glede na stike okuženih odredi karanteno, ne glede na zahteve in potrebe proizvodnega procesa. S tem se lahko ogrozi izvajanje proizvodnega procesa. Samo s preventivnim in samozaščitnim ravnanjem lahko to veliko tveganje minimiziramo.

V Talumu smo uvedli številne ukrepe, ki učinkovito preprečujejo možnost širjenja okužbe, če jih dosledno izvajamo. Dosledno samozaščitno ravnanje v tovarni in zunaj nje je najbolj učinkovita zaščita za ohranitev našega zdravlja in delovnih mest. Talumovci smo v preteklosti uspešno premostili številne izzive. Verjamem, da bomo enako preudarni, skrbni in odgovorni tudi pri preprečevanju vnosa okužbe v tovarno. □

PROIZVODNJA

Proizvodni in poslovni izzivi zadnjega četrtertletja

FOTO: STANKO KOZEL

Po več mesecih upadanja obsega proizvodnje se je avgusta trend začel obračati, čeprav obseg prodaje temu še ni sledil. PE Aluminij od 1. julija deluje s polovično zmogljivostjo. V PE Livarna smo prvo polletje zaključili z zaustavitvijo programa livarskih zlitin. Za planom proizvodnje in prodaje zaostajata PE Rondelice in PE Ulitki, kjer pa se po drastičnem upadu naročil in prodaje neposredno po razglasitvi epidemije zdaj soočamo z izzivom, kako realizirati močno povečana naročila v zadnjih štirih mesecih letošnjega leta.

V PE Ulitki smo za leto 2020 načrtovali 43 milijonov evrov prihodkov, glede na naročila v zadnjem četrtertletju pa jih bomo do konca leta realizirali za okoli 35 milijonov evrov oziroma 18 odstotkov manj od planiranega. Ta poslovni rezultat je posledica situacije zaradi dejavnikov, ki jih navajamo v nadaljevanju.

- Po mesecih, ko smo se zaradi epidemije ukvarjali z drastičnim upadom naročil in prodaje, se sedaj soočamo z izzivom, kako realizirati **močno povečana naročila v zadnjih štirih mesecih**.
- **Razmere na industrijskih trgih so še vedno zelo nepredvidljive**, zato ocenjujemo, da se bo situacija ponovno stabilizirala šele v drugi polovici prihodnjega leta.
- Tudi v prihodnje bodo naši najpomembnejši kupci podjetja Bosch, KTM, THK, Kaeser in Doppelmayr, povečuje se poslovanje z VW in Wabco, prihajata pa BMW in Scania. **Trenutno poslujemo z 19 kupci**, kar je dobra osnova za razvoj dejavnosti v prihodnosti.
- Naši kupci so pripravljeni plačati samo dobre izdelke, ne priznavajo nobene oblike nadstandarda ter internih neučinkovitosti in slabosti, od vseh deležnikov v poslovnem procesu

pa pričakujejo maksimalno zavzetost in učinkovitost. Ta izhodišča so temelj naših trenutnih aktivnosti, ki so usmerjene v **povečevanje učinkovitosti vseh poslovnih procesov**.

- **Trajno in vsesplošno povečanje učinkovitosti celotnega sistema** je nujno za rast dodane vrednosti ter za vzpostavitev konkurenčne pozicije na trgu.
- V naslednje poslovno leto moramo stopiti **močnejši, kot smo bili pred krizo**.

Nove okoliščine imajo znaten vpliv tudi na poslovanje PE Rondelice.

- Manjša poraba izdelkov široke potrošnje, kamor uvrščamo izdelke kozmetične, farmacevtske in prehrabne industrije, se v zadnjih mesecih kaže v **zmanjšanem povpraševanju po rondelicah**.
- Na osnovi razpoložljivih podatkov s trga ocenjujemo, da se bo trenutna **raven proizvodnje in prodaje, ki je za 20 odstotkov nižja od plana, nadaljevala vsaj do konca letošnjega leta**.
- Razpoložljive proste kapacitete bomo v obdobju do konca leta v celoti izkoristili za **še intenzivnejšo izvedbo posameznih razvojnih projektov**.

Med pomembne razvojne projekte, s katerimi se trenutno intenzivno ukvarjamo, uvrščamo razvoj novih zlitin na osnovi odpadnega aluminija, litje in valjanje traku iz širine 270 mm, zamenjavo emulzije za toplo valjanje, posodobitev sistema EMP itd.

- **Priprava taline na osnovi procesnega in odpadnega aluminija** v peči T4 za potrebe PE Rondelice, ki predstavlja našo veliko konkurenčno prednost, **nam prinaša nove izzive in priložnosti**.

6 Časopis ALUMINIJ 7-9/2020

Sodelavci iz PE Livarna si maksimalno prizadevajo, da v celoti izpolnjujejo naše potrebe po količinah in drugih specifičnih zahtevah.

Koronavirus je močno krojil tudi razmere v PE Livarna. Zaradi **zmanjšanja proizvodnje primarnega aluminija na polovico** polne zmogljivosti je **zaustavljen program livarskih zlitin**, v proizvodnji drogov pa smo se v juniju soočili z odpovedjo naročil drogov s strani največjega kupca. **Izpad se je nadaljeval tudi julija in avgusta.**

- Pri proizvodnji drogov smo v tem obdobju dosegli **le 80 odstotkov planiranih količin.**
- Septembra se je stanje normaliziralo, saj **smo z naročili polno zasedeni.** Podoben trend pričakujemo tudi v oktobru in novembru, december pa je že običajno zaradi praznikov nekoliko manj zaseden.
- Avgusta in v prvi polovici septembra smo izvedli **delni remont na dvokomorni talilni peči T4.** Kljub remontu je oskrba PE Rondelice s tekočo kovino z uporabo peči T1 potekala nemoteno.
- Pripravljamo plansko osnovo za leto 2021. Glavna razvojna poudarka bosta na **osvajanju zlitin iz skupine nestandardnih drogov in sodelovanju s sodelavci iz PE Rondelice pri razvoju zlitin na osnovi odpadnega aluminija**, ki je že bil v uporabi (t.i. PCR odpad).

Tudi v družbi **Talum Izparilniki** smo v leto 2020 vstopili z optimizmom in ugodnimi napovedmi naših kupcev. Razmere so se marca spremenile in za nekaj časa zaustavile proizvodnjo in prodajo. Do jeseni so se razmere nekoliko umirile in v obdobju

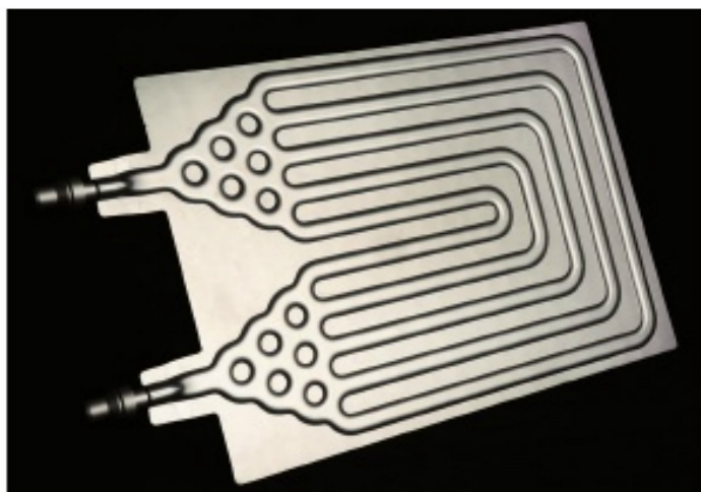
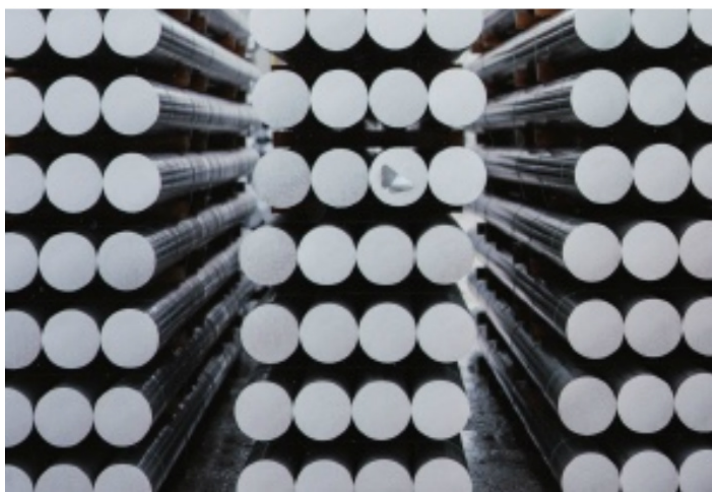
REKORDNI SEPTEMBER

Septembra smo v PE Livarna zabeležili rekordno mesečno proizvodnjo drogov od začetka te proizvodnje. **Proizvedli smo kar 6.503 tone drogov.** Tudi prodaja je bila v enakem obdobju dobra, saj smo **prodali več kot 6.100 ton drogov.** V PE Ulitki pa smo septembra zabeležili **rekordno prodajo v višini 4,38 milijona evrov**, kar je posledica povečanih naročil pri tradicionalnih kupcih in postopnega uvajanja novih ulitkov v prodajni portfelj.

od januarja do avgusta smo v primerjavi z enakim obdobjem lani dosegli primerljiv poslovni rezultat. **Napovedi za zadnje četrletje so spodbudne, zato pričakujemo, da bomo leto 2020 poslovno zaključili na ravni leta 2019.**

- **Ugoden poslovni rezultat je posledica prodajnih oziroma proizvodnih prizadevanj ter realizacije večjega števila prodajnih projektov**, pri čemer je razvoj toplotnih prenosnikov za hlajenje baterij v električnih in hibridnih vozilih v različnih fazah.
- **V razvoju** se ukvarjamo z novim materialom, tj. s penjeno aluminijasto sendvič ploščo; razvijamo lastni hibridni fotovoltaični panel, raziskujemo in preverjamo druge materiale za izdelavo roll-band izdelkov za specifično uporabo, sodelujemo z različnimi kupci na področju razvoja solarnih sprejemnikov s potrebno površinsko zaščito ali brez nje ter na področju sanitarnih toplotnih črpalk, kjer uspešno pridobivamo nove kupce.
- **Spremembe se dogajajo tudi na portfelju izdelkov tradicionalnih kupcev**; zaradi teh sprememb so naša prizadevanja usmerjena v optimizacijo in posodobitev proizvodnih procesov, ki nam omogočajo hiter odziv na rastoče povpraševanje po izdelkih z višjo stopnjo dodelave ter zmanjšanje odvisnosti od zunanjih izvajalcev.

V letošnjem letu bomo zaradi večletnega prestrukturiranja prodajnega programa in s tem tudi proizvodnje dosegli **približno 30 odstotkov prihodkov od prodaje izdelkov z višjo stopnjo dodelave.** □

INOVATIVNOST

Vedoželjnost, energija in zaupanje – poVEZani v inovativnosti

9. Dan inovativnosti in 4. Razvojno-raziskovalni dan

VESNA KOŠIR, DR. STANISLAV KORES, FOTO: SPLET

Dosežke naše inovativnosti bomo letos poVEZani v vedoželjnosti, energiji in zaupanju predstavili decembra na 9. Dnevu inovativnosti in 4. Razvojno-raziskovalnem dnevu.

Izjemne razmere, ki zaznamujejo naš vsakdan že od letošnje pomladi, nas niso ustavile v naših prizadevanjih. Veliko idej in predlogov smo podali in nekatere ideje smo tudi že realizirali. Pobiramo plodove inovativnosti, plodove zamisli naših sodelavcev, ki s kreativnostjo, inovativnostjo in prilagodljivostjo zrejo iz koronske krize z izboljšanimi oziroma optimiziranimi procesi in postopki.

Množično inoviranje

Kontinuiran proces koristnih predlogov

V obdobju od januarja do avgusta letos smo prejeli **605 inovacijskih predlogov**, ki jih je podalo **198 različnih predlagateljev** (13,3 odstotkov zaposlenih). Zaradi epidemije in z njo povezanih spremenjenih razmer smo prejeli manj koristnih predlogov, a jih je bilo kar **94,4 odstotkov odobrenih** in le **5,6 odstotkov zavrnjenih**.

Akcija Upam si! 2020

Akcija Upam si! 2020, ki bo letos že deveta zapovrstjo, bo potekala med 1. oktobrom in 15. novembrom. PoVEZani

(vedoželjnost, energija, zaupanje) v inovativnosti bomo šteli vsak predlog, ki na enostaven, uporaben, virtualen način krepi našo verigo inovativnosti za izboljšanje izdelkov, storitev, postopkov in procesov.

Oddajte svoj predlog in sodelujte na natečaju **Upam si!**

Profesionalna inovativna dejavnost

Tehnične izboljšave

Na tem področju smo od januarja do avgusta letos zabeležili kar sedem tehničnih izboljšav. Obravnavali in ocenili smo gospodarske koristi šestih tehničnih izboljšav, ki skupaj prinašajo kar za **626.525,27 evra letne gospodarske koristi**.

Razvoj novih proizvodov, tehnologij, programov in dejavnosti

Tudi letos smo se prijavi na razpis za izbor najboljših inovacij v podravski regiji, ki poteka v okviru Štajerske gospodarske zbornice. Tema razpisa je bila »Inovacijsko sodelovanje kulturno-kreativnih industrij in gospodarstva«. **Za procesno inovacijo »Učinkovita in trajnostna proizvodnja rondelic in rondel iz nove širine aluminijevega ozkega traku« smo prejeli bronasto priznanje. Čestitke razvojno-raziskovalni ekipi za dosežek!** □

605 inovacijskih predlogov
(1-8/2020)

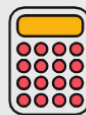
13,3 % zaposlenih
(1-8/2020)

94,4 % odobrenih predlogov
(1-8/2020)

198 različnih inovatorjev
(1-8/2020)

626.525,27 EUR letne gospodarske koristi

Akcija Upam si! 2020
1. 10. 2020 - 15. 11. 2020

Nastale razmere izkoristili za **raziskave in testiranja**

DR. STANISLAV KORES, FOTO: SPLET

Na področju raziskovalno-razvojne dejavnosti smo v Talumu čas epidemije in posledično upad naročil izkoristili za različne raziskave in testiranja.

Razširitev portfelja zlitin

Pri proizvodnji rondelic smo uliti in v proizvodni proces vpeljali novo zlitino, t. i. ReAl, in tako razširili portfelj zlitin, ki smo jih sposobni uliti v ozki trak in iz njih izdelati rondelice. V duhu krožnega gospodarjenja in zmanjševanja ogljičnega odtisa smo proučili in izpeljali prve teste izdelave zlitin za pakirno industrijo z uporabo 100-odstotnega PIR materiala (ang. post industrial recycled) in PCR materiala (ang. post consumer recycled). Izvedba uspešnega testa je odraz dobrega sodelovanja kolegov iz PE Rondelice in PE Livarna.

Pretaljevanje procesnega odpada

Zaključili smo testiranja ter vpeljali pretaljevanje procesnega odpada v proizvodnji ulitkov in do 50-odstotnega procesnega odpada iz lastne proizvodnje. S tem smo izboljšali in nadgradili proces priprave taline pri proizvodnji ulitkov. Ker povečujemo delež mehansko obdelanih ulitkov, se nam povečuje tudi količina aluminijastih ostružkov. Iščeemo rešitev, kako bi jih vrnili v proces pripravi taline.

Iskanje alternativne surovine za izdelavo izparilnih plošč

Na področju proizvodnje izparilnih plošč smo aktivno pristopili k iskanju alternativne surovine – aluminijastega traku za izdelavo izparilnih plošč, s katerim bi z obstoječo tehnologijo dosegali zahtevane lastnosti.

Testiranje zlitine Al-Zr

Da bi iz javnih razpisov pridobili sredstva za raziskave in razvoj, smo skupaj s konzorcijskimi partnerji pripravili in oddali vloge za naslednje projekte:

- Direct casting of flat aluminium products (prijava na razpis H2020),
- Pametna reciklaža sekundarnega aluminija (razpis ARRS),
- Geokemične in mineraloške značilnosti stare deponije odpadkov rdečega blata ter pomen za zaščito podzemne vode in oceno potenciala kot sekundarnega vira (projekt ARRS),
- Napredne metode za tehnologijo PVT: Optimiranje, kemometrija in integracija (projekt ARRS).

V pridobivanje sredstev smo vložili veliko časa in energije. Žal smo bili pri nekaterih razpisih neuspešni, za nekatere pa rezultate še čakamo.

Strateški projekti za srednje- in dolgoročno obdobje

Na podlagi usmeritev in zavez iz Nacionalnega podnebnege energetskega načrta, usmeritve sklada »Next generation EU« in Evropskega aluminijskega združenja smo pripravili štiri strateške projekte za srednje- in dolgoročno obdobje, s katerimi bomo nastopili tudi na razpisih za pridobitev sredstev EU, ki nam bodo zagotavljala prestrukturiranje, rast in razvoj Taluma. Gre za projekte, ki poudarjajo pomen ohranitve

učinkovite primarne proizvodnje aluminija, povečevanje vgradnje recikliranega aluminija v naše proizvode in intenziviranje aktivnosti na področju specialnih ogljikovih materialov.

Ti projekti so:

- Z reciklažo do vrhunskih aluminijastih produktov,
- Visokotehnološka proizvodnja aluminijastih ulitkov,
- Specialni ogljikovi materiali,
- Elektroliza 4.0.

Nakup novega spektrometra za aluminij in aluminijeve zlitine

Investicijska dejavnost se je v letošnjem letu precej upočasnila, kar je med drugim tudi posledica upada naročil. Nastale razmere nam omogočajo, da uredimo odprte zadeve in jih zaključimo. Z lastnimi aktivnostmi in viri smo pristopili k povečevanju učinkovitosti proizvodnih procesov ter ugotovili, da imamo še marsikje precej rezerv pri zagotavljanju proizvodnih kapacitet. Večja investicija, ki je bila v letošnjem letu odobrena in izvedena, je bil nakup novega spektrometra za aluminij in aluminijeve zlitine, ki bo nadomestil stara spektrometra iz let 1991 in 2001. Naročen je bil spektrometer ARL iSpark 8860. Novi spektrometer nam bo omogočal nemoteno zagotavljanje kontrole kemijske sestave pri vse nižjih tolerancah in vse večjih zahtevah pri kompleksnejših aluminijevih zlitinah. □

Spektrometer ARL iSpark 8860

BILI SMO

Udeležba na 26. Slovenskih kemijskih dnevih

ROK GOMILŠEK, FOTO: SLOVENSKO KEMIJSKO DRUŠTVO

Septembra smo se udeležili tradicionalnih, letos že 26. Slovenskih kemijskih dni, ki so potekali v Kongresnem centru Grand Hotel Bernardin v Portorožu s strogimi higiensko-zaščitnimi ukrepi. Konferenca se je udeležilo približno 250 slovenskih in tujih kemikov, ki so predstavili zadnje izsledke raziskav s področja kemije in kemijskega inženirstva. Tujci so vsa predavanja in plakate izvedli na virtualni način.

Na konferenci smo se predstavili s plakatom z naslovom Optimizacija organskega Rankinovega cikla za uporabo odpadne toplote iz proizvodnje aluminija. Plakat smo pripravili sodelavci Skupine Talum v sodelovanju z Moniko Dokl, doc. dr. Lidijo Čuček in doc. dr. Danijelo Urbanč iz Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Mariboru. V prispevku smo predstavili simulacijsko in optimizacijsko metodo za uporabo odpadne toplote dimnih plinov iz procesa proizvodnje primarnega aluminija. Prispevek je nadaljevanje uspešnega dela s kolegi z Univerze v Mariboru, s katerimi smo junija v znanstveni reviji Energies objavili izvorni znanstveni članek z naslovom Carbon Emissions Constrained Energy Planning for Aluminum Product. □

INFORMATIKA

Komunikacija na daljavo

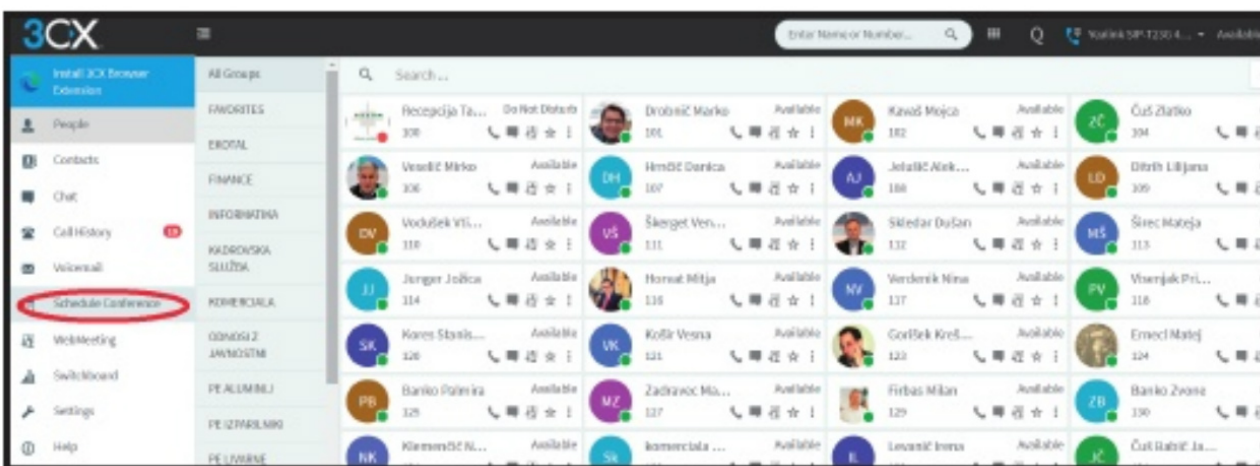
DEJAN KOROŠAK, MILICA PIŠEK, FOTO: DEPOSITPHOTOS, ARHIV TALUMA

V obdobju covid-19 smo začeli množično uporabljati orodja za medsebojno komunikacijo na daljavo. Samo na ta način je bilo zaradi novih delovnih razmer mogoče ustrezno organizirati delo in sodelovanje poslovnih enot in služb. Komunikacija na daljavo med zaposlenimi in zunanji partnerji lahko poteka z uporabo različnih brezplačnih in licenčnih konferenčnih sistemov, kot so na primer Skype, Zoom, MS Teams, 3CX. Konferenčni sistemi se razlikujejo v kakovosti delovanja, funkcionalnosti in seveda ceni.

V podjetju Talum za medsebojno komunikacijo na daljavo uporabljamo **videokonferenčni sistem 3CX**. 3CX je vodilni svetovni ponudnik za telefonijo preko internetnega protokola (VOIP). Med drugim omogoča klicanje, sprejemanje in preusmerjanje klicev, upravljanje statusov, pošiljanje internih sporočil, snemanje glasovne pošte, uporabo mobilne aplikacije, ustvarjanje video- in audiokonference. Zaradi povečane potrebe po medsebojni komunikaciji na daljavo bomo obnovili osnovne korake za uporabo videokonferenčnega sistema.

• Uporaba videokonferenčnega sistema 3CX

Do spletnega odjemalca 3CX (3CX Web client) dostopamo preko spletne strani in z uporabniškimi podatki, ki nam jih posreduje Informatika. Če želimo sklicati konferenco na domači strani, v levem seznamu kliknemo na **»Schedule Conference«**.

Odpre se stran, na kateri določimo, ali gre za glasovno ali videokonferenco, določimo čas začetka in čas trajanja konference, naslov in kratek opis. Sledi dodajanje soudeležencev in kreiranje konference.

Podrobnejša navodila so dostopna na intranetnem portalu, in sicer na predstavitveni strani Informatike v zavihku »Telefonija«, datoteka »3CX video konferenca«.

Ob pravilni nastavitvi konference je za stabilnost delovanja treba upoštevati določena pravila oziroma nasvete v primeru težav:

- Po uspešni prijavi izklopimo mikrofona, če ga med konferenco ne potrebujemo. Zaradi boljšega sprejema zvoka je priporočljivo imeti tudi slušalke.
- V primeru večjega števila udeležencev videokonference je smiselno izklopiti mikrofona in kamero, ko smo samo poslušalec. Zgornja meja sodelujočih v videokonferenčnem klicu je petindvajset ljudi. Ne glede na to priporočamo, da je vključenih manj kamer in mikrofonov, saj bo sistem tako deloval bolj stabilno.
- Če se vključimo v videokonferenčni sistem in govornika ne slišimo, se iz sistema odjavimo in nato ponovno vključimo videokonferenčni klic po isti povezavi. Postopek ponovimo tudi, če se nam to zgodi med potekom konference.
- Vključitev na konferenco je bolj smiselna iz pisarne, saj so interne povezave v primerjavi s povezovanjem preko omrežja Wi-Fi bolj urejene.
- Če se prijavljamo od doma, sta kakovost in stabilnost povezave odvisni tudi od doma urejene pokritosti in zmogljivosti omrežja Wi-Fi.
- Priporočljivo je, da se sklic konference izvede uro pred samim začetkom, predvsem zaradi delovanja 3CX »oblaka«, v katerem se kreirata konferenca in zanesljivost povezave.

Oddaljeni dostop (VPN)

Omogočamo tudi varno **VPN povezavo** do Talumovega omrežja za zaposlene, ki potrebujejo oddaljeni dostop. Na ta način lažje in enostavneje izvajamo določene naloge tudi izven delovnega mesta, ko nismo v podjetju. Oddaljeni dostop je z varnostnega vidika možno uporabljati samo z naših službenih prenosnih računalnikov na osnovi ustrezno izpolnjenega in potrjenega obrazca. Te pravice dodeljujemo v skladu z internimi varnostnimi pravili in nedavno pridobljenim **certifikatom TISAX**. □

POSLOVNI DOGODKI

Odziv laboratorijev kljub covidu-19 zelo dober

DR. MARKO HOMŠAK, FOTO: STANKO KOZEL

Že vrsto leto zapored Talum Inštitut organizira medlaboratorijske primerjalne meritve emisij v zrak, ki se izvajajo na izpustu iz peči za kalcinacijo anodnih blokov v PE Aluminij. Namen medlaboratorijskih primerjav je, da posamezni laboratorij v neposredni primerjavi z drugimi laboratoriji dokaže svojo usposobljenost za izvajanje specifičnih preskusov, meritev ali kalibracij ter uspešnost in zadovoljivost na področju laboratorijskega preskušanja. Na ta način laboratorij potrjuje svojo usposobljenost in hkrati izpolnjuje zahteve zakonodajalcev in akreditacijskih organov.

Letos je bila izvedba v zasedbi laboratorijev iz Slovenije, vendar brez udeležencev iz tujine, saj smo jo organizirali v času sprejetih ukrepov za preprečitev širjenja covid-19. Kljub vsemu so sodelovali Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, podjetje KOVA in Inštitut za varstvo pri delu in varstvo okolja Maribor. Poleg teh organizacij je sodelovalo še osem udeležencev iz Maribora, dva udeleženca iz podjetja EKO Ekoinženiring z Raven na Koroškem, dva udeleženca iz podjetja Eurofins iz Velenja in trije sodelavci Taluma Inštituta. Po določenem času nam udeleženci posredujejo rezultate meritev, nato pa sestavimo poročilo o uspešnosti rezultatov in izdamo potrdilo.

Za letošnje uspešno organizirane medlaboratorijske primerjave so najbolj zaslužni Rok Gomilšek, Matic Marinič, Sven Soršak in Tilen Križanec. Medlaboratorijske primerjave organiziramo v skladu s standardom ISO/IEC 17043 in v sodelovanju s tehničnim odborom, ki ga sestavljajo predstavniki Slovenske akreditacije, Agencije Republike Slovenije za okolje, udeležencev in organizatorja. Talum Inštitut organizira medlaboratorijske primerjave tudi za področje aluminija in aluminijevih zlitin, sodeluje pa še v drugih shemah laboratorijskih primerjav v tujini (GDA, ASTM, AQUACHECK) in Sloveniji (Kemijski inštitut, IKEMA) za področja aluminijevih zlitin, vod in tal.

Sodelujoči večinoma izpostavljajo prednost industrijskega oziroma realnega okolja, ki ga ponujamo, in zelo dobro organizacijo. Udeležba že renomiranih laboratorijev pomeni za nas večjo prepoznavnost in uveljavitev Taluma Inštituta na področju preiskav okolja.

INTERVJU

Na prvem mestu je zaupanje

Pogovor z
Dejanom Šibilo,
vodjem gasilcev

ALEKSANDRA JELUŠIČ,
FOTO: STANKO KOZEL

Letošnje leto ni naporno samo za gospodarstvo, medicinsko osebje in druge akterje, o katerih se v medijih veliko govori in piše, zahtevno je tudi za gasilce, ki so s svojimi intervencijami aktivno vpeti v preprečevanje okužb in ohranjanje zdravja. Prav zaradi tega smo tokrat k intervjuju povabili Dejana Šibilo, vodjo gasilcev, ki nam je podrobno opisal svojo poslovno pot ter z nami delil drobce iz življenja gasilske ekipe.

Zakaj življenja? Zato, ker gasilstvo ni le poklic, je poslanstvo in življenjski slog posameznika.

Kdaj ste se vključili med gasilce in se odločili, da bo to vaše poslanstvo?

V moji najozži družini se nihče ni ukvarjal z gasilstvom, sem pa se z njim srečal prek tete in strica, ki sta bila na tem področju oba zelo aktivna. Poleg tega sta s svojo družino živela v stavbi, v kateri je bil tudi gasilski dom. Ko sem šel k njim na poletne počitnice, sem tako lahko od blizu spoznal delo gasilcev. Nad njimi sem se tako navdušil, da sem se pri petnajstih letih tudi sam vključil v prostovoljno gasilsko društvo Apače.

Poleg svojega primarnega poslanstva gasilstvo opravlja tudi družabno funkcijo, saj ste gasilci med seboj zelo povezani, se družite in drug drugemu pomagata.

Ja, res je. Na ta način so se stakla mnoga prijateljstva. A ko smo odraščali, smo se z leti razkropili. Praktično sem iz te moje družbe edini, ki se je odločil, da bo to poslanstvo spremenil v svoj poklic.

Kaj vas motivira?

To ni poklic za ljudi, ki v poslu vidijo materialne presežke ali jim ustrežata osemurni delovnik in dnevna rutina. Gasilec nisi osem ur. Tudi ko si doma, si še vedno gasilec, in tudi ponoči, ko spiš, si praktično pripravljen, da te bodo poklicali. S tem poklicem tudi ne boš obogatel – no, vsaj ne v materialnem smislu. Motivacija je drugače. Preprosto je to življenjski slog, ki ga živita ti in tvoja družina.

Všeč vam je tudi tehnično področje. Po koncu osnovne šole ste se odločili za poklic avtomehanika in nato nadaljevali šolanje na srednji tehniški šoli. Je kakšna povezava med poklicem tehnika in poklicem gasilca?

Na prvi pogled je morda videti, da ti dve področji nimata nič skupnega, pa ni tako. Od nekdaj sem bil praktičen tip človeka, zato tudi odločitev za poklic, povezan s tehniko. Še pred zaposlitvijo v Talumu sem izkušnje pridobival v različnih podjetjih doma in v tujini. V Talumu sem znanje nabiral sprva kot praktikant, kasneje pa sem dobil redno zaposlitev. Dedek, oče in stric so bili prav tako talumovci in kot otroku se mi je zdelo samoumevno, da bom tudi sam šel po njihovih stopinjah. Talum je bil del našega življenja in zdelo se mi je,

da spadam v to okolje. Službe v tistem času niso dobil kar tako. A meni se je uspelo zaposliti v tovarni in tako sem se sprva podrobno spoznal s tehnološkim procesom pridobivanja primarnega aluminija, kasneje pa s proizvodnjo rondelic in z drugimi procesi. Danes ni koticčka v Talumu, ki ga ne bi poznal. To mi kot poklicnemu gasilcu zelo koristi. Če poznaš tehnologijo, tudi veš, kako pravilno odreagirati v primeru požara ali druge nevarnosti. Pomembno je tudi, da se v tovarni znajdeš, da veš, kje je kaj.

Kakšne delovne naloge ste opravljali v PE Rondelice?

Bil sem vodja pakirne linije. Delo mi je zelo ustrezalo, saj je bilo razgibano in povezano s tehničnim področjem. To je bilo leta 2001, ko so se Rondelice začele intenzivno širiti. V tistem času smo dobili novo pakirno linijo in to je bil za vse nas velik izziv. Kasneje sem opravljal naloge talivca livarja specialista in prevzel vodenje izmene v proizvodnji ozkega traku.

Kdaj se je za vas zgodilo tisto prelomno leto, ko ste se tudi poklicno zapisali gasilstvu?

Prelomno je bilo leto 2010, ko sem začel šolanje v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje RS. To izobraževanje mora opraviti vsak, ki se želi poklicno ukvarjati s tem poslanstvom.

Biti vodja tima je zahtevna naloga, če veš, da tvoji ljudje pri delu ves čas tvegajo svoje življenje, pa je odgovornost še toliko večja. Kakšen je vaš način vodenja?

Vodenje gasilcev sem prevzel leta 2015. Morda mi je bilo nekoliko lažje, ker sem dobro poznal tovarno in proizvodne procese. Bilo mi je tudi jasno, da pri gasilcih vodenje poteka nekoliko drugače, kot smo vajeni v proizvodnji oziroma v poslovnem svetu. Vodja ni nekdo, ki svojim podrejenim daje naloge in jih nadzira. Vodja je del gasilske družine, ki zadeve koordinira, povezuje. Če torej gremo na intervencijo, se mora gasilec v danem trenutku odločiti, kaj bo naredil, in za to je usposobljen. Do neke mere je samostojen. Zadeve analiziramo po intervenciji. Zelo pomembno je, da drugim ne vsiljujem svojega mnenja in iz centra moči nekaj zahtevam. Vedno se pogovarjamo in smo odprti za različne predloge, tehtamo in se odločamo. Med nami tudi ne sme biti zamer ali kaj podobnega.

Kadar gremo na intervencijo, moramo delovati kot eno. Tukaj ni prostora za napake. Zavedamo se, da smo odvisni drug od drugega in da so drugi odvisni od nas. Moji sodelavci tudi nimajo definirano, kaj vse bodo tisti dan delali, ker nekaterih dogodkov ne moreš predvideti vnaprej, in tudi ne delajo samo osem ur. Gre torej za drugačen princip vodenja, pri katerem je na prvem mestu zaupanje.

Poklic je povezan s stresom, ki ga povzroči dejstvo, da ste gasilci na intervencijah ves čas izpostavljeni nevarnosti zase in za bližnje. Kako se v ekipi spopadate s tem izzivom?

Z delom in izkušnjami se človek utrdi. Sam na primer na intervencijah delujem zelo zbrano in hladno. Zunanji opazovalec morda ne bi opazil, da sem v stresu ali da me prevevajo čustva. A ni tako. Samo naučil sem se jih obvladovati. V resnici sem zelo empatičen in stvari se me hitro dotaknejo. Podobno je tudi z mojimi sodelavci. Stres je odvisen od tega, za kakšno intervencijo gre – bolj zahtevno, manj zahtevno. Najbolj so za nas stresne situacije, pri katerih rešujemo ljudi. Če gre za naše bližnje ali celo za družinske člane, pa je stres še toliko večji. Morda bo videti smešno, a ugotovili smo, da stres po intervenciji najbolje odpravimo s črnim humorjem in s pogovorom.

Kateri izzivi so za vas v prihodnosti prioritetni?

Zagotovitev profesionalnega kadra, zagotovitev opreme za kakovostno izvajanje poslanstva ter dolgoročno ohranjanje profesionalnega gasilstva v Talumu.

Vsak gasilec ima v svoji karieri dogodek, ki ga je spremenil, pretresel. Kateri intervencijski dogodek se vas je najbolj dotaknil?

Najdlje sem premleval avtomobilsko nesrečo, v kateri je bila udeležena prijateljeva žena. Naredili smo vse, kar je bilo v naši

moči, a nam je ni uspelo rešiti. Še dolgo po dogodku sem razmišljal in si postavljal vprašanja.

Epidemija koronavirusa nas je vse postavila pred nove izzive. Kaj za vas pomeni ta nova normalnost?

Če sem čisto odkrit, za nas to ni bilo nič novega. Izobraževali smo se že za primer pojava ptičje gripe, srečujemo se z nesrečami, pri katerih so prisotne nevarne snovi ... Za takšne intervencije smo usposobljeni, poznamo postopke samozaščite in dekontaminacije.

Kako je po vaši oceni z varnostnega vidika Talum odreagirjal na pojav epidemije?

Odlično. Pri teh stvareh je zelo pomembno, da si se sposoben hitro odzvati, zagotoviti materialna sredstva in uvesti pravilne ukrepe. Talum je določene aktivnosti in ukrepe uvajal že, ko so druga podjetja o tem šele razmišljala.

Vsa vaša družina je vpeta v gasilstvo. V čem se vaš vsakdan razlikuje od vsakdana povprečne družine?

Imam to srečo, da me družina pri delu podpira. Žena in hčerka sta tudi sami vključeni v aktivnosti, sin pa se zaenkrat še navdušuje nad nogometom, a mislim, da je samo vprašanje časa, kdaj se bo tudi sam aktivno vključil med gasilce. Pri nas doma se zavedamo, da nikoli ne veš, kdaj bo zazvonil telefon in bomo morali na intervencijo. Zaradi tega smo ves čas pripravljeni. Vsak točno ve, za katero stvar je zadolžen in česa ne smemo pozabiti. Ko je treba na pomoč, vsak opravi svoje delo in vsi aktivno pomagamo pri reševanju. To je naš način življenja in ta način nas povezuje.

Kje se vidite čez deset let?

Med gasilci. □

Sprejeta težko pričakovana smernica Evropske unije

DR. MARKO HOMŠAK, FOTO: DEPOSITPHOTOS

V uradnem listu Evropske unije št. C317/4 je bila 25. septembra 2020 objavljena smernica, ki jo je težko pričakovala energetska intenzivna industrija v Evropski uniji, še posebej primarna aluminijaska industrija. Sporočilo Komisije vključuje smernice za nekatere ukrepe državne pomoči v okviru sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov po letu 2021.

Direktiva 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta je že leta 2003 vzpostavila sistem za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji (ETS EU), da bi se pospešilo zmanjšanje emisij toplogrednih plinov na stroškovno in ekonomsko učinkovit način. Direktiva 2003/87/ES je bila leta 2018 spremenjena z namenom, da bi se EU ETS izboljšali in razširili za naslednje, tj. četrto obdobje od 2021 do 2030.

Komisija je 11. decembra 2019 objavila sporočilo o evropskem zelenem dogovoru, v katerem je opredelila politike za doseg podnebne nevtralnosti v Evropi do leta 2050. Za uresničitev evropskega zelenega dogovora je bil potreben ponoven preudarek o politikah za oskrbo s čisto energijo v celotnem gospodarstvu, vključno z industrijo, proizvodnjo in potrošnjo, infrastrukturo velikega obsega, prometom, prehrano in kmetijstvom, gradbeništvom ter obdavljenjem in socialnimi ugodnostmi.

Dokler številni mednarodni partnerji ne bodo imeli enakih ambicij kot Evropska unija, obstaja precejšnje tveganje selitve virov CO₂ bodisi zaradi prenosa proizvodnje iz Evropske unije v druge države, ki so glede zmanjšanja emisij manj ambiciozne, bodisi zaradi nadomeščanja proizvodov Evropske unije z uvoženimi aluminijaskimi in drugimi izdelki, ki so ogljično intenzivnejši. Če se bo to tveganje uresničilo, se svetovna raven emisij ne bo zmanjšala, kar bo zavrlo prizadevanja Evropske unije in njene industrije za izpolnjevanje globalnih podnebnih ciljev iz Pariškega sporazuma, podpisanega decembra 2015.

Ukrepi pomoči, ki jih zajema ta smernica, so usmerjeni v nadomestitev povišanja cen električne energije tudi zaradi višjih cen emisijskih kuponov EUA, ki so posledica vključitve stroškov emisij toplogrednih plinov zaradi EU ETS ali – kot jih

imenujemo – posrednih stroškov emisij. Takšni ukrepi pomoči so bili v Evropski uniji na voljo že v obdobju od 2013 do 2020, kar je bilo objavljeno v Uradnem listu Evropske unije C158 5. junija 2012.

Tudi za obdobje po letu 2021 se metodologija izračunavanja dovoljenih državnih pomoči v osnovi ne spreminja. V izračunu bo uporabljen faktor 0,75, ki bo veljal za celotno obdobje od 2021 do 2030. Če 75-odstotna intenzivnost pomoči v nekaterih sektorjih, npr. v aluminijaskem, ne bo zadostovala za zagotovitev ustrezne zaščite pred tveganjem premestitve emisij CO₂, lahko države članice po potrebi omejijo znesek posrednih stroškov. Te stroške je treba plačati na ravni podjetja, na 1,5 odstotka bruto dodane vrednosti zadevnega podjetja v opazovanem letu.

Na novo bo definiran tako imenovani faktor emisij CO₂, izražen v tonah CO₂/MWh, ki pomeni tehtano povprečje intenzivnosti CO₂ za električno energijo, proizvedeno iz fosilnih goriv na različnih geografskih območjih. Slovenija in Hrvaška bosta skupaj tvorili jadransko območje, Švedska in Finska bosta predstavljali nordijsko območje, Litva, Latvija in Estonija baltsko območje, Avstrija, Nemčija in Luksemburg območje osrednje – zahodne Evrope, Portugalska in Španija ibernsko območje, Češka in Slovaška območje Češke in Slovaške, vse druge države članice Evropske unije pa vsako državo posebej. Referenčna vrednost za specifično porabo električne energije na tono elektroliznega aluminija bo objavljena naknadno. Vsi faktorji bodo na novo preverjeni in posodobljeni leta 2025.

Smernica določa, da se morajo države članice obvezati, da bodo preverile, ali podjetje izpolnjuje obveznost izvedbe energetskega pregleda iz Direktive 2012/27/EU, in sicer v obliki samostojnega energetskega pregleda ali v okviru certificiranega sistema upravljanja z energijo ISO 50001 ali sistema okoljskega upravljanja, npr. sistema Evropske unije za okoljsko ravnanje ISO 14001 in presojo (EMAS) in druge specifične pogoje.

Trenutno se sprejema novela Zakona o varstvu okolja, ki daje podlago za uveljavitev kompencacij za posredne stroške emisij za primarno proizvodnjo aluminija pod kodo NACE 24.42, in to tako po smernici, sprejeti že leta 2012, kot po novi smernici, ki bo veljala od 1. januarja 2021. □

22. TALUMOV DAN ZA ZDRAVJE 2020

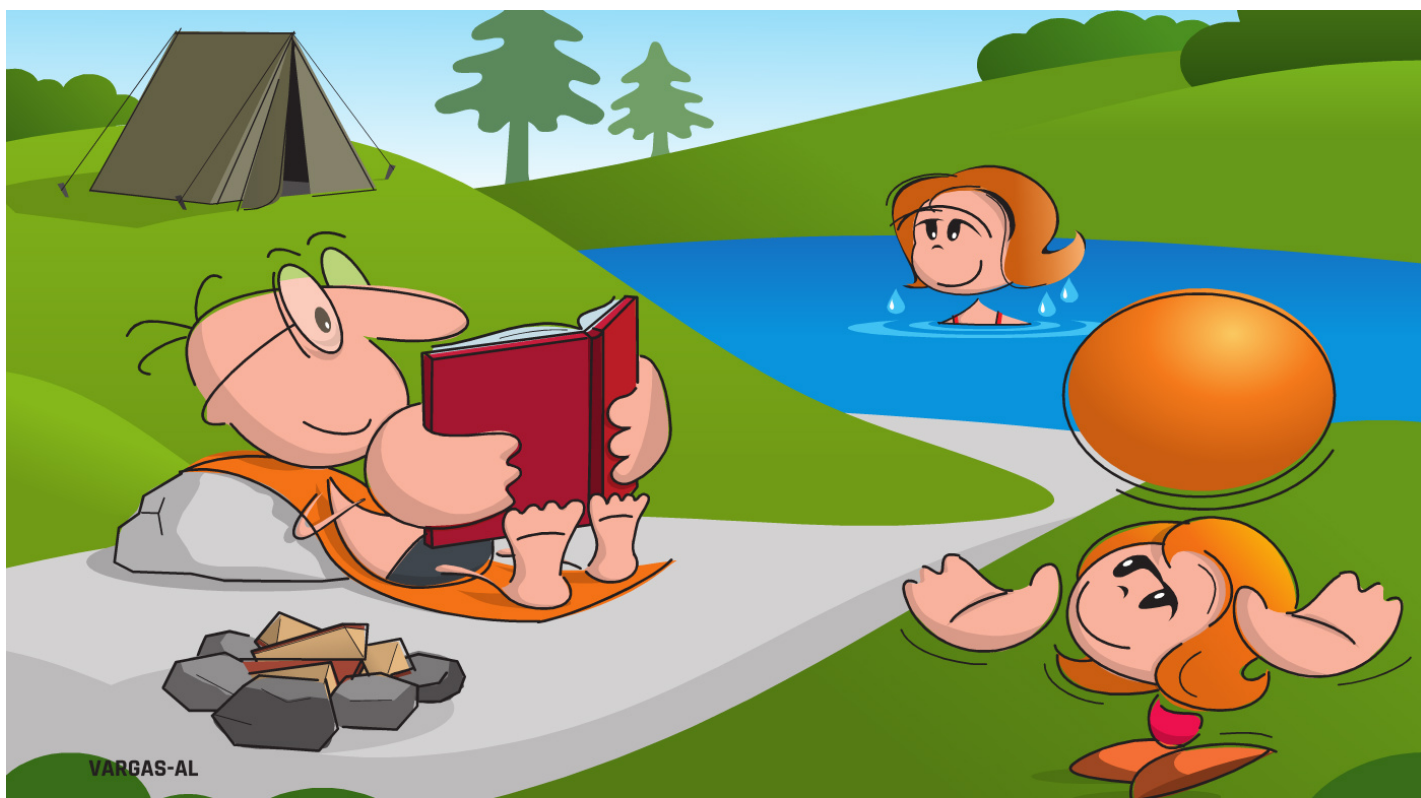
NATAŠA VODUŠEK FRAS, FOTO: TALUMOVCI

VSAK PO SVOJE, a dosledno v duhu našega Zdravo Talum smo VSI SKUPAJ 5. septembra letos uspešno obeležili že 22. Talumov dan za zdravje. Poročilo o svoji športni dejavnosti je poslalo **116 sodelavcev**. To je sicer nekoliko manj, kot se nas je običajno udeležilo Talumovega dneva za zdravje, a če prištejemo še vse družinske člane, ki so z nami hodili, kolesarili, plavali ..., nas je več sto prvo soboto v septembru migalo za krepitev lastnega zdravja. Aktivnosti za zdravje so nas talumovce razkropile po celotni Sloveniji. Osvajali smo hribe, bili smo na morju, obiskali smo jezera in termalna kopališča, poleteli z balonom, tekli in igrali košarko ...

Našo več kot dve desetletji dolgo sistematično skrb za dolgoročno ohranjanje zdravja sodelavcev sta Darja Vodušek Vtič, vodja kadrovske službe, in Iztok Trafela, skrbnik sistema varnosti in zdravja pri delu, 24. septembra 2020 predstavila na uvodni nacionalni strokovni konferenci Varnost, zdravje, delo - tudi za starejše zaposlene s primeri dobrih praks v Mariboru. □

Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi

IZTOK TRAFELA, ILUSTRACIJA: www.gasilec.net

Mesec oktober, tradicionalno mesec požarne varnosti, je letos namenjen zavedanju na področju požarne varnosti v prostem času. To leto resda zaznamuje virus covid-19, vendar pa ne smemo pozabiti na področje požarne varnosti, preventivno dejavnost na tem področju ter na reševanje ljudi, živali in premoženja v primeru izrednih dogodkov.

Tema meseca požarne varnosti

Aktivnosti ob mesecu požarne varnosti tokrat potekajo pod sloganom Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi. Slovenci veliko potujemo in velikokrat se premalo zavedamo pomena požarne varnosti, zato je želja, da se prebivalstvo na tem področju dodatno pouči in ozavešči. Ves mesec nas bodo razni mediji nagovarjali, kako je treba poskrbeti za požarno varnost na dopustu, počitnicah, ob praznikih, na vikendih, na morju, potovanju, v gorah ali kar doma. Ne glede na to, kje preživljamo prosti čas, ne pozabimo, da lahko zagori kadar koli in kjer koli. Prav je, da s preventivno poskrbimo, da bo prosti čas minil brezskrbno in veselo ter da posebno skrb posvetimo otrokom in osebam, ki potrebujejo dodatno pomoč.

Talumove aktivnosti v mesecu požarne varnosti

Aktivnostim ob mesecu požarne varnosti smo se priključili tudi v Talumu. V ta namen smo po proizvodnih obratih razdelili plakate, saj nas slogan Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi! ne nagovarja samo za preventivo v prostem času, pač pa nas opozarja tudi na to, da moramo

delovno mesto zapustiti primerno urejeno, s čimer preprečujemo izredne dogodke, ko smo odsotni. Paket aktivnosti vse zaposlene opozarja na dosledno upoštevanje vseh zahtev s področja požarne varnosti, ki jih moramo upoštevati tudi v Talumu. To so predvsem prepoved kajenja, izdaja dovoljenja za vroča dela, izvajanje požarne straže, varno delo z vnetljivimi snovmi, proste evakuacijske poti, brezhibna varnostna razsvetljava. Tem zahtevam bodo gasilci posebno pozornost posvetili tudi v sklopu rednih preventivnih pregledov proizvodnih obratov.

Aktivnosti družbe Vargas-Al in PGD Talum

Glede na ukrepe za preprečitev širjenja virusa covid-19 bo letošnji mesec požarne varnosti potekal v Občini Kidričevo v okrnjeni obliki, saj smo se primorani odpovedati vsem aktivnostim, pri katerih bi lahko prišlo do združevanja ljudi in posledično do možnega prenosa virusa. V sodelovanju z Gasilsko zvezo Kidričevo, družbo Vargas-Al in Prostovoljnimi gasilskim društvom Talum Kidričevo bo ob upoštevanju vseh zaščitnih ukrepov za preprečitev prenosa virusa za vse občane Občine Kidričevo omogočen brezplačni pregled oziroma servis gasilnih aparatov. Poravnati bo treba le morebitne stroške potrošnega materiala.

Več o mesecu požarne varnosti in dodatne informacije o požarni varnosti na spletni strani: www.gasilec.net/preventiva/mesec-pozarne-varnosti. □

Drago Hertiš, prejemnik kipca gasilca za leto 2020

ALEKSANDRA JELUŠIČ, FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

Na slavnostni seji plenuma Gasilske zveze Slovenije vsako leto podelijo plakete in kipce gasilca ter priznanja Matevža Haceta. Letos je bila seja zaradi epidemije prestavljena in je potekala 19. septembra 2020 v Kulturnem centru Primoža Trubarja v Šentjerneju. Ponosni smo, da je kipec gasilca za leto 2020 prejel naš upokojeni sodelavec in nekdanji poveljnik PGD Talum Kidričevo Drago Hertiš.

Drago Hertiš se je leta 1959 včlanil v PGD Majšperk, enajst let kasneje pa je pridobil čin gasilca. Z vztrajnim izobraževanjem in opravljenimi številnimi gasilskimi specialnostmi je časoma napredoval do čina višjega gasilskega častnika II. stopnje. V osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bil v Zvezi gasilskih društev občine Ptuj član poveljstva, zadolžen za preventivo, bil pa je tudi gasilski podpoveljnik in poveljnik Centra Majšperk. Drago Hertiš pa ni deloval le v PGD Majšperk, temveč tudi kot aktivni član PGD Talum in še pred tem TGA, kjer je bil zaposlen. V tem času se je izšolal za poklicnega gasilca, kasneje pa še za gasilskega tehnika. Dolga leta je vodil poklicno enoto Vargas-Ala in bil poveljnik PGD Talum.

Za šestdeset let prizadevnega dela na področju gasilstva so Dragu Hertišu podelili kipec gasilca. Za prejeto nagrado mu iskreno čestitamo. □

Zahvali

Ob boleči izgubi našega dragega moža, atija in brata

Franca BERANIČA

iz Lovrenca na Dravskem polju 128b, upokojenca Taluma,

se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem in znancem, ki nam v teh težkih trenutkih stojijo ob strani.

Vsem še enkrat hvala!

Vsi njegovi

Ob izgubi našega dragega moža, očeta in dedka

Alojza PETROVIČA

iz Zgornje Hajdine 146, upokojenca Taluma,

se iskreno zahvaljujemo sindikatu Skei Talum za darovano cvetje in odigrano žalostinko ter vsem za izrečene besede tolažbe, darovano cvetje in sveče. Hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Vedno bo ostal v naših srcih.

Vsi njegovi

LASTNA SKRB + TALUM = ZDRAVJE

Preventivne aktivnosti

so temelj za dobro psihofizično kondicijo

ZDRAVOTALUM
Aktivnosti za zdravje

MATEJA HERGULA KNEŽEVIČ, FOTO: DEPOSITPHOTOS

Preventivni zdravniški pregledi

Udeleževanje preventivnih zdravniških pregledov je ena od naših 12 pomembnih odločitev za lastno skrb za zdravje. Ne pozabimo: **LASTNA SKRB + TALUM = ZDRAVJE**. Talum v tesnem sodelovanju s strokovnjaki medicine dela skrbi za zdrava delovna mesta in zdrave zaposlene tako, da zaposlene redno napotuje na obdobje zdravniške preglede. Poleg obdobje zdravniških pregledov, za katere je poskrbljeno z zakonodajo, ravno v tem času obeležujemo še dve drugi preventivni akciji, rožnati oktober in november.

Rožnati oktober je svetovni mesec ozaveščanja o raku dojke, ki je najpogostejša oblika raka pri ženskah. Simbol boja proti raku dojke je roza pentlja.

MOVEMBER

Mesec november je mesec, ki je namenjen zdravju moških, predvsem opozarjanju na raka prostate. Rak prostate je najpogostejši rak pri moških, predvsem starejših; več kot dve tretjini bolnikov je starejših od 65 let.

Movember je mednarodno gibanje, katerega cilj je ozaveščanje javnosti o zdravju in boleznih, ki prizadenejo moško populacijo. Člani svojo podporo gibanju izražajo z nošenjem brkov v mesecu novembru, od tod tudi ime.

Zora

Svit

Dora
DRŽAVNI PRESEJALNI
PROGRAM ZA RAKA DOJKE

ZORA, SVIT IN DORA

V Evropi in drugod po svetu so rakave bolezni iz leta v leto vse večji javnozdravstveni problem. Da bi zmanjšali število obolelih, so se razvili brezplačni preventivni presejalni programi, s katerimi lahko odkrivamo raka ali predrakave spremembe, še preden se pojavijo simptomi ali znaki bolezni. Zdravljenje večine rakov je namreč uspešnejše, če so odkriti na začetni stopnji razvoja. V Sloveniji se zato izvajajo trije presejalni programi za zgodnje odkrivanje raka: **ZORA** - zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb materničnega vratu, **SVIT** - zgodnje odkrivanje predrakavih sprememb in zgodnejših oblik raka na debelem črevesu in danki ter **DORA** - zgodnje odkrivanje raka dojke.

Pogovor in sproščanje

Že približno pol leta smo v situaciji, ki je za človeka nova in nepoznana. Strah pred okužbo, karantena, omejevanje socialnih stikov, nošenje mask, sprememba ustaljenih načinov delovanja, vzpostavljanje novih navad, negotova prihodnost ... Vse to vpliva na nas tako na fizični kot na psihični ravni. Lahko rečemo, da gre za obdobje dolgotrajnega stresa, saj je pomanjkanje predvidljivosti in občutka nadzora ključni sprožilec povečanega doživljanja stresa in anksioznosti (tesnobe). Največja grožnja za človekove možgane, ki vedno sproži stres, je negotovost: Od kod je virus? Kako se prenaša? Ali nas maske zaščitijo? Kako dolgo virus ostane na površinah? Kaj, če se okužim? Kdaj bo tega konec? Kdaj bo na voljo cepivo? Koliko okuženih je v moji občini? ...

Že nenehno razmišljanje o virusu in ukrepih je za nas veliko breme, ki se kaže v večjem nezadovoljstvu, doživljanju neprijetnih čustev, nenehni notranji napetosti, občutkih jeze in nemoči ... Prav tako pa življenje z virusom oziroma z ukrepi ne nudi zadovoljstva, kot

smo ga bili vajeni. Veliko vsega, kar smo prej počeli in česar smo se veselili, je sedaj onemogočeno ali omejeno (brezskrbno potovati, hoditi na koncerte, se družiti na zabavah, s prijatelji ...). Situacija, s katero se trenutno soočamo, pri ljudeh pušča različne odzive. Za nekatere je to težka preizkušnja, nekateri bodo morda v tej situaciji pridobili kaj pozitivnega, pri nekaterih pa se bodo lahko pojavile tudi duševne težave ali stiske.

Stiske so v tem času lahko povezane z različnimi stvarmi, odvisno od tega, v kakšni situaciji smo in kaj doživljamo kot največjo grožnjo. Povezane so lahko s strahovi pred okužbo in obsojanjem okolice, če smo okuženi. Pojavijo se lahko tudi strahovi pred prihodnostjo, pred finančno stisko, pred izgubo prihodka ali službe ... Obremenjujejo nas občutek nemoči, pomanjkanje kontrole nad situacijo, ukrepi omejenega gibanja, zahteve po novih navadah ... Stiske se lahko kažejo v različnih oblikah, npr. v obliki žalosti ali strahu, lahko pa se izražajo tudi z agresijo, jezo, napetostjo, razdražljivostjo, pretirano uporabo alkohola, poživil in pomirjeval. Zaradi vsega tega se lahko pojavijo tudi težave v medosebnih odnosih in vsakdanjem funkcioniranju.

S pogovorom o težavah, ki jih imamo, sprostimo napetost, ki se kopiči nekje v nas. Stres lahko zamegli našo presojo in nam onemogoči, da bi stvari videli jasno, pogovor pa jih lahko pomaga postaviti v pravo perspektivo in prinese olajšanje. Zato ne odlašajte, pokličite prijatelja in mu zaupajte svojo težavo. Delite svojo skrb s partnerjem, družinskim članom, sodelavcem, zdravnikom ali s strokovnjakom za duševno zdravje, ki je vam (in vašim ožjim družinskim članom) na voljo brezplačno v okviru projekta Naprej. Svetovalce lahko kontaktirate **elektronsko** (preko kontaktnega obrazca) ali **telefonsko** (na številki 080 17 16), prav tako pa se lahko dogovorite za **videosvetovanje**.

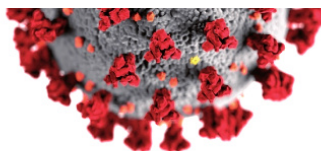
Poleg pogovora pa je pomembno, da si vzamemo čas samo zase, odložimo vse breme in se sprostimo. Zato je dobro, da omogočimo telesu in duši čas za regeneracijo ter se naučimo umiriti svoj um s pomočjo dihanja, čuječnosti, sprostitvenih tehnik, joge, meditacije ...

Odprtost za drugačnost in novosti

Situacija nas je prisilila v nove oblike vedenja, ki so se nam morda sprva zdele nepredstavljive ali jim sploh nismo bili naklonjeni. V tej novi realnosti pa spoznavamo, da se je treba prilagoditi ali da so nekatere nove navade in vedenje celo dobri. Morda ste se končno naučili uporabljati videoaplikacije na telefonu in se lahko z vnukom gledate, medtem ko se pogovarjate. Morda ste se po dolgem času spet začeli učiti česa novega. Morda ste spekli drugačno vrsto kruha kot ponavadi, preizkusili nove recepte ... Zakaj je to dobro? Ker nove dejavnosti, novi izzivi in nove ideje v naših možganih tvorijo nove povezave, to pa ohranja našo umsko vitalnost. □

AKTIV KRVODAJALCEV TALUM

Krvodajalstvo v času koronavirusa covid-19

Smo tisto, kar počnemo večkrat. Odličnost torej ni dejanje, temveč je navada.
Aristotel

MARJETKA LEDINEK, FOTO: DEPOSITPHOTOS

Člani Aktiva krvodajalcev Talum smo bili aktivni tudi v času epidemije, saj krvodajalske akcije niso bile odpovedane, temveč so jih prilagodili spremenjenim razmeram. Darovana kri je namreč tudi v tem času pomembna za nujno in neodložljivo zdravljenje.

Dodatni zaščitni ukrepi

Zaradi zaščite krvodajalcev pred možnostjo okužbe oziroma prenosa virusa covid-19 je transfuzijska služba uvedla dodatne zaščitne ukrepe, s katerimi omogočajo varno okolje in varen odvzem krvi. Zaradi vseh preventivnih ukrepov se je udeležba na krvodajalskih akcijah sicer nekoliko zmanjšala, a smo krvodajalci še vedno zadovoljivo aktivni pri darovanju krvi. Tudi potreba po krvi se je zmanjšala, saj so v bolnišnicah zaradi epidemije opravljali le nujne operativne posege. Veseli me, da smo talumovci dovolj informirani, da razumemo, da se z virusom ne moremo okužiti pri odvzemu.

Pogosti vprašanji:

- **Ali se lahko udeležim krvodajalske akcije, če sem prebolel okužbo z virusom covid-19?** Če ste preboleli okužbo s covidom-19 brez zapletov, je zaradi plazme celo priporočljivo, da darujete kri.
- **Koliko časa mora preteči od takrat, ko sem prebolel okužbo, da lahko ponovno darujem kri?** Priporočljivo je počakati 28 dni.

Več informacij dobite ob telefonski prijavi na odvzem.

Letos se je aktivu krvodajalcev pridružilo manj podmladka kot v preteklih letih. Sodelavce, ki ste vključeni v aktiv krvodajalcev, prosimo, da med nas povabite vse tiste, ki bi z darovanjem krvi želeli pomagati sočloveku. V naslednjih mesecih je zaradi povečanega obsega dela v bolnišnicah pričakovati povečano potrebo po krvi, zato vsak darovalec šteje.

Zaradi ukrepov je bilo v preteklih mesecih veliko sodelavcev na čakanju ali pa so delali skrajšan delovni čas. To je tudi razlog, da mi kot predsednici aktiva ni uspelo razdeliti vseh nagrad in priznanj. V prihodnjih dneh bom uredila, da prejete nagrade in priznanja pridejo tudi zares do vas. Zaradi epidemije letos tudi ne bomo organizirali našega tradicionalnega druženja.

Za vsa morebitna vprašanja sem vam na razpolago po telefonu ali elektronski pošti. ☐

Vsem članom aktiva krvodajalcev se zahvaljujemo za odzivnost, razumevanje in spoštovanje vseh preventivnih zaščitnih ukrepov. Ostanite zdravi!

**TELEFONSKA PRIJAVA
NA ODVZEM**

**(brez predhodne prijave
ne morete darovati krvi)**

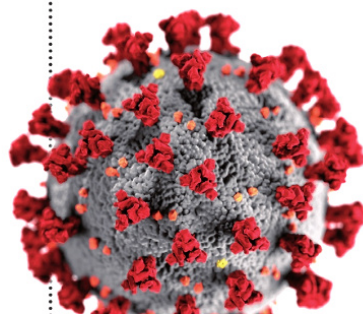
GSM: 051 61 51 24

**(vsak delovnik
med 7. in 15. uro)**

**Priporočila infuzijskega
oddelka glede udeležbe
na krvodajalskih akcijah**

**Kdaj ni priporočljivo, da
se odzovemo na odvzem?**

- Če ste bili v zadnjih 14 dneh v državah, ki niso na seznamu epidemiološko varnih držav,
- če ste prehlajeni, kašljate in kihate,
- če imate povišano telesno temperaturo,
- če prebolevate nalezljivo bolezen,
- če ste bili v stiku z obolelo osebo,
- če ste v zadnjih 28 dneh preboleli nalezljivo bolezen.

TALUMOV KORONA BONTON

skrbno in odgovorno

Dosledno samozaščitno ravnanje na delovnem mestu in doma nas obvaruje pred koronavirusom

NATAŠA VODUŠEK FRAS

Konec septembra smo se v Sloveniji in Evropi soočili z visoko rastjo števila oseb s pozitivnim testom na koronavirus.

Za upočasnitev in zaustavitev širjenja koronavirusa ter za omilitev negativnih posledic smo v Talumu sprejeli številne ukrepe, ki so učinkoviti, če jih dosledno izvajamo. Apeliramo na skrbnost in odgovornost vsakega izmed nas.

Ker vnos okužbe v tovarno predstavlja izjemno poslovno tveganje, ves čas aktivno opozarjamo na dosledno samozaščitno delovanje v tovarni in zunaj nje. V izrednih Aluminij novicah in po vseh drugih razpoložljivih komunikacijskih kanalih sprti opozarjamo na pomen pravilne higiene rok in kašlja, nedotikanje oči, nosu in ust, vzdrževanje varnostne razdalje in obvezno pravilno uporabo zaščitne maske tam, kjer varnostne razdalje ni mogoče zagotoviti – teh pet ključnih samozaščitnih ukrepov smo poimenovali Talumov korona bonton.

Po tovarni smo namestili dozirnike za razkužila, mila za redno umivanje rok so v zadostnih količinah na voljo v vseh sanitarnih prostorih in garderobah. Izvajamo redno čiščenje in dezinfekcijo sanitarij v proizvodnih procesih, skupnih prostorov in izmenskih pisarn v proizvodnih procesih, garderobah, jedilnici in pisarnah.

Za pisarne in vse skupne prostore smo sprejeli dodatne ukrepe oziroma navodila sodelavcem, da prostore redno zračijo, omejili smo število oseb v prostoru, s čimer zagotavljamo ustrezno varnostno razdaljo. Zaščitni ukrepi za dostavo določajo obvezno uporabo zaščitnih mask za vse zunanje obiskovalce, ki prihajajo v neposreden stik s sodelavci Taluma. Za vzdrževanje poslovnih stikov, sestanke ipd. prioriteto uporabljamo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, pri poslovnih obiskih v tovarni in zunaj nje sledimo načelu racionalnosti in optimizacije. Do preklica smo odpovedali vse organizirane ogledne tovarne, vstop v industrijsko cono je izključno pri vratarnici. Reorganizirali smo tudi našo jedilnico, in sicer smo omejili število sedežev (fizično smo odstranili mize in stole), uvedli dosledno upoštevanje urnikov malice za dodatno omejevanje števila oseb v prostoru ter uvedli dezinfekcijo neposredno pred prevzemom hrane. Na ustrezno varnostno razdaljo med sodelavci opozarjamo s talnimi označbami, na mize smo namestili zaščitne pregrade.

Začeli smo tudi s testnim merjenjem temperature pri vходу v industrijsko cono, potem ko je vlada 17. septembra sporočila, da bo treba pri vstopu v delovne prostore meriti temperaturo zaposlenih in obiskovalcev. Pred tem smo namreč menili, da to ni najbolj prioriteten ukrep za preprečevanje širjenja okužbe, saj smo prepričani, da je primernejše dosledno samozaščitno delovanje in odgovornost vsakega posameznika. Testno merjenje, ki smo ga uvedli 21. septembra, nam pomaga, da se ustrezno pripravimo, da najdemo najbolj optimalno rešitev in odpravimo morebitne nevednosti pri izvajanju tega ukrepa. V prvih dneh smo merjenje izvajali z ročnimi brezstičnimi termometri, trenutno pa uporabljamo termometer, ki omogoča brezstično merjenje na zapestju. □

GREGOR JURKO

Foto: Depositphotos

KOLUMNA

Notranji mir

Ne trdim, da je vse, kar zapišem v kolumni, res, a nekaj gotovo drži: časi so se korenito spremenili. Kar naenkrat so nas preplavile maske, pa razkužila, pa pivo brez alkohola, pa elektronske cigarete in avtomobili brez motorja z notranjim izgorevanjem. In če je bilo še pred nedavnim pomembno, da si dal vse od sebe na delovnem mestu, tudi če je to pomenilo, da si prišel delat z vročino, ti danes takšna zagnanost ne prinese metulja, temveč 10 dni prisilnega počitka na domačem naslovu, in to za celo družino.

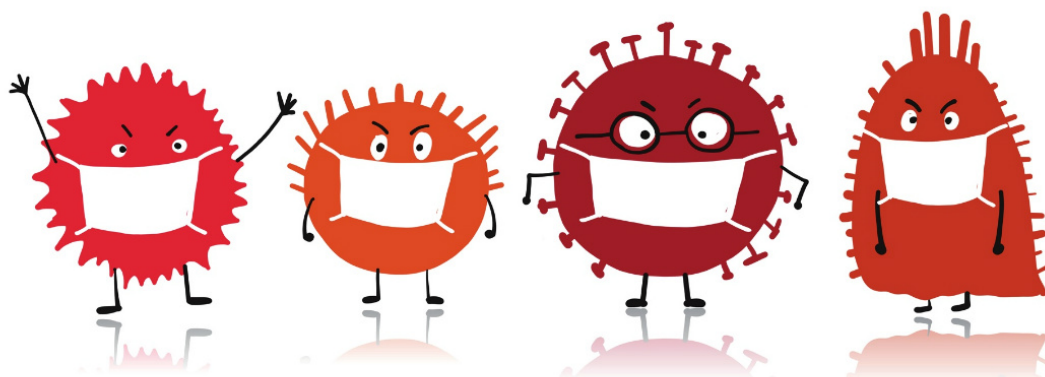
Kakor koli, izredni časi zahtevajo izredne ukrepe, prilagajati se moramo na vseh področjih, še bolj kot prej je pomembno, da smo inovativni, da smo iznajdljivi, da se pojavimo, ko nas mati firma potrebuje, naredimo svoje in hitro poniknemo v osamo, v varno zavetje naše dnevne sobe, tam pa budno spremljamo novice, tiskovine in navodila, da smo pripravljeni na skupno in usklajeno akcijo proti nevidnemu sovražniku, ki preti, da nas bo lociral, nevtraliziral in hkrati z nami kaznoval vse, s katerimi smo se rokovali. Se tudi vi počutite, kot da berete neko staro kolumno iz leta '43?

Poglejmo raje v prihodnost, tam se namreč cedita med in mleko, ampak samo za tiste, ki so inovativni, prilagodljivi in hitri. Poslovni modeli se spreminjajo, intenzivna fizična proizvodnja, ki obremenjuje naravne vire, je stvar preteklosti, v ospredje prihajajo storitve, znanje, izdelki morajo imeti tudi vsebino, skratka: bolj ko so časi nori, bolj moramo pametno razmišljati, kaj bo jutri ali dan potem.

Brez skrbi, tudi v našem podjetju delamo velike korake, še Štajerska gospodarska zbornica nas je opazila, čas je, da nas prepozna tudi preostali svet, samo zdravje rabimo, pa nam bo zagotovo skoraj uspelo, saj skupaj zmoremo skoraj vse. In skupaj znamo poskrbeti za naše zdravje. Po novem vsak zase, da se slučajno kdo ne okuži. Zdravo Talum smo izpeljali vsak zase, le kako bo izgledal tovarniški praznik? Verjetno bo pil vsak svoj špricer v domači jedilnici, gledali pa se bomo po videopovezavi. Kjer je volja, tam je pot.

No, vrnimo se k zdravju. Tudi na tem področju obstajajo številni novi trendi in prav ti bodo razveselili tiste, ki ne verjamejo v fizično mučenje svojega telesa. Za zdravje lahko poskrbimo tudi s pomočjo lastnega uma. Meditiranje, umirjeno dihanje in čuječnost, kar v praksi pomeni, da smo z mislimi zraven pri tem, kar delamo, ne pa da avtomatično opravljamo naloge, medtem ko nam misli tavajo nekje drugje. Predstavljajte si, da ste v vročini pokosili celo dvorišče, nato sedete na domačo teraso, zaprete oči in na dušek spijete mrzel špricer iz rosne kozarce. Tako kot ste prisotni pri tem dejanju, bi morali biti prisotni povsod. Enostavno, kot Vitalov pasulj.

»Ostanite zdravi. Ostanite doma.« (Joj, ne spet ti slogani in korona!)
Pa je šel notranji mir po gobe. □

		TALUM	ARABSKA VEŠTINA ČIPT	OSPOBNA ČU	PIRRI-MAKRE NEJAC	ROVENSKE GRAMK JARBI	VNOS ČERNA V BLD	
SOSTRIL: JANKO ŠUGLA	KLEBUJKA FOROSA FORBY	ZVONČE KOTI OPODREKLA NARVALE ŽVONČE NEHALDE	ROVENSKE VEČE ZOB	ŠPANSKI TONBAČ (ROŠČE) KALIFEVA	NEPELO-ŠPOCERNA KONJKA			
MAJLO TUČE PAŽ				AVIČENO PRILA NE RLOČANJE ŽOLJA V ŽOLO				
PRD-ŠTOVKE OLBAR-NEB						NOBU MAJNE SARU ŽUČO-AMERISKA SLOVJICA		ŠLOČEK ŽUBI ENINE TIEUR
ŠTOVJURA NAGUBANJE PEAŠI								
VRAVNA						NARNOŠKO BREGIČO (ČELO) ŠPACIRIT		ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
AMERIJU		NEKONAR PRKI PRKIČE (ŠEŠTE TRŠ)	OPREK V KAVARBUJU ŽAVJAL					ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
TALUM	FOROVEN TRK FORATEK LINDIŠ OLBORNE BADOVE					TIEUR		ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
ŠAZLEKA ŽEŠKA ŠKA ŠEVA						KARBER ŠTUPE MOČKA ANOLBERA DOBA		ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
ROŠ-NOVJURA ŽEŠKA ŠKA ŠEVA				OPREK OČEŠE UROŠEK NA POL ŠLANSŠVU	LEČAJ NEPO-ŠEŠKAL VEŠČEŠI ČELOVEK			ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
ŽNAK ŠEŠKA ŠKA ŠEVA NARVALE ALKA				VIT-KAMKA ŠEŠKA ŠKA ŠEVA ŽEŠKA ŠKA ŠEVA		ZVREŠE ŠILOŠNE PRON ŠPACIRIOŠKI ROŠEK		ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
VJEDA O ŠEŠKA ŠKA ŠEVA ŠLOČANŠVU								ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
ŠPŠH		PREŠLEKA KATLEŠKA VJURA VREŠE VJURA						ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
NE-ŠOČEŠK ŠEŠKA ŠKA ŠEVA ČELOVEK ŠLOČANŠVU					ŠAVANŠKI ŠEŠKAD			ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO
					NADŠOŠKE V ŠPŠH ŠPACIRIO			ŠPACIRIO ŠPACIRO (ŠKA-ŠNA ŠAK ŠOŠKA) ŽNAK ŠPACIO DELO

SLOVARČEK: AARNE - finski arhitekt Ervi, AYANNA - ameriška igralka Berkshire, AKOPA - pesniška figura, ENTROPIJU - uvihanje roba veke (med.), JAJ - gorje (prekm.), SOZE - kraj pri Ilirski Bistrici, ŠRAČNJEK - slovenski veslač (Grego), ŽAT - angleški nogometaš Knight.

POVEZANI V INOVATIVNOSTI

Vedoželjnost
Energija
Zaupanje

Upam si!

9. akcija UPAM SI!

1. oktober–15. november 2020

**Sodeluj v natečaju Upam si!
in oddaj svoj inovativni predlog.**

Šteje vsak predlog, ki na
ENOSTAVEN, UPORABEN, VIRTUALE
način krepi našo verigo inovativnosti za
izboljšanje izdelkov, storitev, postopkov
in procesov.

TALUM

Lahkota prihodnosti